

ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ТА КОНТРОЛЬ ЗА ВИЛУЧЕННЯМ НЕЯКІСНОЇ ТА НЕБЕЗПЕЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ З ОБІГУ

Нині у взаємовідносинах держави з суб'єктами ринку відбувається заміна управлінських функцій на регулятивні. Але децентралізація системи управління торгівлею при недосконалості організаційних механізмів і нормативно-правової бази створили умови для збільшення кількості зловживань і порушень прав споживачів.

Одним із факторів покращення торговельного обслуговування, запобігання всілякого роду порушенням і зловживанням, недопущення потрапляння в обіг неякісних та небезпечних продуктів харчування є цілеспрямована контролюваність і регламентація торговельної діяльності, а одним із дієвих інструментів боротьби з відповідними правопорушеннями є система державного нагляду та контролю.

Враховуючи те, що питання безпеки населення безпосередньо залежить від якості харчової продукції, найактуальнішим питанням сьогодення є створення належної законодавчої і нормативної бази, інфраструктури, інформаційної мережі, ефективного ринкового нагляду з урахуванням міжнародної та європейської практики.

За кордоном готовність до таких надзвичайних ситуацій є прямим обов'язком всіх виробників, визначеним на законодавчому рівні. На підприємствах створюються групи відгуку продукції, комісії по надзвичайних ситуаціях, призначаються відповідальні (так звані менеджери кризи), розробляється детальна програма, наприклад, План відгуку продукції, який при виникненні таких кризових обставин оперативно починає реалізовуватися.

Цікавий в цьому плані досвід США, де ще з кінця 70-х років передбачена юридична відповідальність посадовців підприємств харчової галузі за відсутність ефективної системи вилучення і утилізації запасів небезпечної або недоброякісної продукції. Основні напрями політики, процедури і відповідальність промислових підприємств в США визначають Адміністрація по контролю хар-

чових продуктів і лікарських засобів (FDA), а також Федеральна служба безпеки та інспекції харчових продуктів Департаменту сільського господарства США (FSIS/USDA). [1, С. 168]

Але, ні Адміністрація по контролю харчових продуктів і лікарських засобів, ні Міністерство сільського господарства США не мають повноважень вимагати від підприємств вилучення продукту без отримання на це судового ордеру. На практиці Служба безпеки та інспекції харчових продуктів (FSIS) і FDA використовують свої права для того, щоб переконати посадовців компанії в необхідності вилучення продукту.

Виробники харчових продуктів мають право надавати інформацію FDA і USDA, яка може призвести до переоцінки даної ситуації. Але, при цьому, компанія повинна враховувати всі можливі негативні наслідки відмови FDA або FSIS в здійсненні дій по вилученню продукції з ринку. Контролюючий орган може за власною ініціативою надати інформацію в ЗМІ щодо будь-яких недоліків продуктів компанії, які, на її думку, можуть являти собою небезпеку для здоров'я людини або можуть призвести до обману (введення в оману) споживачів. Негативна реклама в пресі, на радіомовленні або телебаченні може спричинити руйнівний вплив на компанію та істотно зіпсувати репутацію товарів [2, с. 132].

У Сполучених Штатах існує чіткий розподіл функцій міжінспекціями з харчового контролю. Департамент сільського господарства (USDA) проводить моніторинг сирової продукції, Управління США з контролю за продуктами і лікарськими засобами (FDA) досліджує готову продукцію.

В Україні існує проблема дублювання функцій. Наприклад, вони співпадають по закладах санітарно-епідеміологічної служби та ветеринарної медицини, санепідстанцій та органів стандартизації та метрології, управління з захисту прав споживачів.

Як позитивний приклад можна навести систему контролю безпеки харчових продуктів у Польщі. Вони максимально зберегли санепідслужбу – практично в такому ж вигляді, як і в Україні, усунули дублювання функцій контролюючими службами. У них не проводиться обов'язкової сертифікації продуктів.[3]

Що стосується ситуації в Україні, слід зазначити, що відповідно до вимог статті 20 Закону України “Про безпеку і якість харчових продуктів”, всі виробники харчових продуктів зобов'язані... добровільно вилучати харчові продукти, які вони виробили або вводять у обіг, у разі виявлення факту, що такі харчові продукти небезпечні, непридатні до споживання або неправильно марковані...”.

Відповідно до статті 5 закону України “Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції” неякісна та небезпечна продукція підлягає обов'язковому вилученню з обігу. Вилучення неякісної та небезпечної продукції з обігу здійснюється власником цієї продукції за його рішенням або за рішенням спеціальноуповноважених органів виконавчої влади відповідно до їх повноважень.

Норма закону існує, а ось інформації про вилучення невідповідної харчової продукції як не було, так і немає. А це свідчить не про відсутність проблем щодо якості та безпеки харчових продуктів, а про відсутність доступу споживачів до необхідної інформації, про неможливість простежити за діями державних органів у цій сфері.

Отже, можна констатувати, що вилучення з обігу неякісної та небезпечної продукції є невід'ємним гарантувальним засобом системи захисту прав споживачів та законодавче визначеною специфічною міжгалузєвою санкцією, яка за-

стосовується в разі встановлення невідповідності певних продуктів харчування (продовольчої сировини, товарів, продукції тощо) чинним вимогам і нормативам безпеки, яка реалізується власником добровільно або на підставі примусового припису спеціально уповноважених органів державної виконавчої влади.

Державна політика розвитку споживчого ринку потребує послідовного вдосконалення нормативно-правової бази з урахуванням світового досвіду та практики державного регулювання цього сегменту ринку, забезпечення ефективного державного контролю за дотриманням вимог законодавчих актів та інших нормативних документів у сфері регулювання торговельної діяльності.

На нашу думку, в умовах членства України в СОТ, потребує негайного схвалення та прийняття комплексна загальнодержавна програма гарантування продовольчої безпеки, положення якої визначали б стратегічні цілі забезпечення продовольчої безпеки, потенційні загрози продовольчій безпеці, першочергові заходи щодо підвищення рівня продовольчої безпеки держави та розширення внутрішнього продовольчого ринку.

Список використаної літератури

1. Сирохман І.В. Якість і безпечність зерноборошняних продуктів : навч. посіб. / І.В. Сирохман, Т.М. Лозова. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.

2. Дубініна А.А. Методи визначення фальсифікації товарів : підручник / А.А. Дубініна. – К. : Професіонал : Центр учбової літератури, 2010. – 272 с.

3. Аверченко Д. Харчова безпека США: що побажати Україні? [Електронний ресурс] / Д. Аверченко // Дзеркало тижня. – 2006. – № 43. – 11 листопада. – Режим доступу: <http://dt.ua/articles>.

Маланчук, Т.В. Державний нагляд та контроль за вилученням неякісної та небезпечної продукції з обігу [Текст] / Т.В. Маланчук // Актуальні питання публічного та приватного права: тези доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (3 жовтня 2012 р.) / за ред. В.М. Огаренка та ін. – Запоріжжя: КПУ, 2012. – С. 474-476.